

Юшкевич Ю.С. Компаративістський аналіз концепцій постіндустріального та інформаційного суспільства. *Соціально-гуманітарні дослідження та інноваційна освітня діяльність*. Матеріали Міжнародної наукової конференції. 26-27 червня 2020 р., м. Дніпро. Наук. ред. О.Ю. Висоцький. Дніпро: СПД «Охотнік», 2020. С.120-121.

Ю. С. Юшкевич

КОМПАРАТИВІСТСЬКИЙ АНАЛІЗ КОНЦЕПЦІЙ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Здійснюючи компаративістський аналіз наявних концепцій сучасного етапу розвитку суспільства, в першу чергу слід згадати найбільш відомих представників цих досліджень, якими виступають Д. Белл, що запропонував теорію «постіндустріального суспільства» аналогічно до розробленої Дж. Гелбрейтом концепції «нового індустріального суспільства», Й. Масуда, М. Махлуп, М. Порат, Т. Умесао з їх теорією «інформаційного суспільства», М. Кастельс – «мережевого суспільства», А. Етціоні – «активного суспільства», В. Іноземцев – «постекономічного суспільства», Р. Престус – «організаційного суспільства», П. Друкер, Р. Лейн, Н. Штер, Г. Бехман – «суспільства знання» та «smart-суспільства» авторство якого також приписують П. Друкеру.

Необхідно акцентувати, що в умовах термінологічного імпровізування та практики розрізненої аналітики окремих аспектів соціальних структур як інформаційного суспільства, так і аналогічних форм соціальної реальності, на нашу думку, найбільш результативним видається методологічний підхід спрямований не на еkleктичне поєднання сучасних досліджень щодо функціонування різних форм суспільств, а виявлення загальних рис трансформаційних змін в цілому та систематизація специфічних атрибутів, притаманних багатовимірній соціальній площині сучасності [4, с. 127].

Так, проведений порівняльний аналіз наявних дефініцій концептів «постіндустріальне суспільство» та «інформаційне суспільство» дозволяє виділити як найменш три позиції щодо співвідношення цих феноменів. В межах першого підходу «інформаційне суспільство» розглядається як специфічна гілка «постіндустріалізму». В. Л. Іноземцев наголошує на тому, що теорія «постіндустріального суспільства» являє собою метатеорію по відношенню до «інформаційної». Акцент, що було зроблено постіндустріалістами на технологічному прогресі та кодифікації теоретичного знання як детермінантах формування нового суспільства закономірно призвів до виникнення теорії в межах якої ці фактора вважались превалюючими. Саме концепція інформаційного суспільства, що є складовою постіндустріальної теорії, здатна, на думку автора, конкретизувати та поглибити наше уявлення про сучасний світ [2, с. 15-16].

Іншим варіантом співставлення цих феноменів є їх цілковите ототожнення, що має дві форми реалізації, по-перше, автоматична синонімізація в межах якої відсутня яка б то не була диференціація концептів «постіндустріальне суспільство» та «інформаційне суспільство», що обумовлено прагненням лише означити сучасний стан розвитку світової цивілізації, по-друге, навмисна акцентуація на їх рівнозначності. Фундаментальним аргументом представників цієї точки зору, зокрема М. Коннорза, є неможливість досягнення постіндустріалізму поза кардинальної аксіологічної переорієнтації на постматеріальне, інформаційне багатство, що виглядає, на його думку, певною мірою утопічним [5].

Достатньо ґрунтовною, на нашу думку, є третя позиція в межах якої інформаційне суспільство визначається або як фаза розвитку постіндустріального суспільства, або як результат розвитку людської цивілізації, наступний вищий етап порівняно з попередніми, такими як індустріальне та постіндустріальне суспільство. Д. Белл наголошує на

тому, що запропоноване ним «спекулятивне поняття» він назвав саме «постіндустріальним суспільством», а не скажімо суспільством знання, інформаційним чи професійним суспільством – хоча кожний з цих термінів якоюсь мірою підходить для зображення характерних аспектів того, що з'явилося – для позначення, за допомогою префікса «пост», відчуття життя у проміжний час. Він зазначає, що постіндустріальне суспільство розвивається у напрямку інформаційного суспільства або суспільства знання де конститутивним принципом соціальної організації стає теоретичне знання [1, с. 230-231].

Таким чином, систематизуючи змістовні риси досліджуваних концептів, слід акцентувати, що інформаційне суспільство являє собою новий етап розвитку людства, який характеризується наявністю високорівневих інформаційно-комунікаційних технологій та розвиненої інформаційної інфраструктури, що забезпечує вільний доступ будь-якої людини до інформаційних ресурсів [3, с. 212] та сприяє збільшенню ролі продукування інформації як форми трансляції змістом якої виступає знання, що відбувається на тлі трансформації всіх сфер життя суспільства і реалізації принципів ефективності та оптимізації організації буття як окремої людини, так і суспільства в цілому.

Список використаних джерел

1. Белл Д. 1996. Прихід постіндустріального суспільства. *Сучасна зарубіжна соціальна філософія*. К.: *Либідь*, 1996. С. 194-250.
2. Иноземцев В.Л. Современное постиндустриальное общество: природа, противоречия, перспективы. М.: *Логос*, 2000. 304 с.
3. Шмиголь М.Ф., Юшкевич Ю.С. Віртуальна реальність як феномен інформаційного суспільства: світоглядний аспект. *Гілея: науковий вісник*. 2019. Вип.142 (3). Ч.2. Філософські науки. С. 212-215.
4. Шмиголь М.Ф., Юшкевич Ю.С. Експлікація концептосфери філософського дискурсу феномена інформаційне суспільство. *Гілея: науковий вісник*. 2019. Вип. 144 (№5). Ч.2. Філософські науки. С. 127-131.
5. Connors M. The race to the intelligent state: towards the global information economy of 2005. Oxford, UK, Cambridge Mass: *Blackwell Business*, 1993.